

Lausunto Eduskunnan talousvaliokunnalle

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt allekirjoittaneelta kirjallista asiantuntijalausuntoa koskien hallituksen esitystä HE 131/2025 vp laiksi alkoholilain muuttamisesta.

1. Hallituksen esitys

Alkoholilain (1102/2017) 1 §:n mukaan tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulu- tusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ih- misille ja yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi. Alkoholilaki uudistettiin edellisen kerran vuonna 2017. Laki tuli nykymuodossaan voimaan vuonna 2018.

Hallituksen esityksen keskiössä on alkoholin etämyyntiä koskevien säännösten täsmentäminen. Etä- myynti ei ole laissa kiellettyä nykyisinkään, mutta nimenomaisten alkoholilain säännösten puuttuessa tilanne on epäselvä. Hallituksen esityksen 131/2025 vp. kohdassa 4.1 ”Keskeiset ehdotukset” tode- taan seuraavaa:

” Laissa säädettäisiin yksiselitteisesti suomalaisille oikeus ostaa etämyyntimenettelyn kautta alkoholia toisista EU:n jäsenvaltiosta ja ETA-maista. Etämyynnissä voisi ostaa enintään 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia. Etämyynnin lisäksi laissa mahdollistettaisiin alkoholijuomien toimitus kotimaan vähittäismyynnistä ja alkoholiyhtiöstä asiakkaalle.

Alkoholilakiin lisättäisiin rajat ylittävän etämyynnin määritelmä, joka pohjautuisi valmisteverotuslaissa tarkoitetun etämyynnin määritelmään. Lisäksi laissa määriteltäisiin etäosto ja säädettäisiin selkeyden vuoksi, että etäosto on sallittua.

Lakiin otettaisiin vähittäismyyntiluvan ja anniskeluluvan lisäksi käyttöön uusi alkoholi- juomien toimituslupa. Alkoholijuomien toimitukseen kotimaan vähittäismyynnistä, alkoholi- yhtiöstä tai rajat ylittävästä etämyynnistä asiakkaalle pitäisi siis hakea erillinen lupa. Näin ollen myös etämyynnissä tapahtuvat luovutustilanteet tulisivat valvonnan piiriin. Viranomai- sille säädettäisiin oikeus valvoa toimituksia koeostoilla.

Laissa säädettäisiin, että alkoholijuomien toimitus olisi sallittua vain, jos alkoholijuoma olisi ostettu ja vastaanotettu kotimaan vähittäismyynnistä, alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävästä etämyynnistä. Vastaavasti kuin kotimaisesta vähittäismyynnistä ja alkoholiyhtiöstä myytyjen alkoholijuomien osalta, myös etämyynnissä alkoholijuoman toimittajien tulisi luovuttaa alkoholijuomat ostajalle tai muulle vastaanottajalle. Rajat ylittävässä etämyynnissä ei

kuitenkaan edellyttäisi, että kaikilla toimitusketjun toimijoilla tulisi olla toimituslupa, vaan lupa tulee olla sillä taholla, joka viime kädessä luovuttaa alkoholijuomat asiakkaalle Suomessa. Etämyyjä vastaisi siitä, että lähetykseen olisi merkitty sen sisältävän alkoholijuomaa sekä siitä, että lähetyksestä ilmenisi erikseen, jos se sisältäisi väkevää alkoholijuomaa. Vastaava merkintävelvollisuus olisi myös vähittäismyyntiluvanhaltijalla ja alkoholiyhtiöllä. Alkoholijuoman toimittaja saisi vastaanottaa sekä luovuttaa kotimaan vähittäismyyntistä hankitun alkoholijuoman ostajalle tai muulle vastaanottajalle vain, jos kyse on käymisteitse valmistetusta, enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävästä alkoholijuomasta tai muulla tavoin valmistetusta, enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävästä alkoholijuomasta. Enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien ja enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien muulla tavoin valmistettujen alkoholijuomien toimitus toimitusluvalla olisi sallittua vain, jos alkoholijuoma olisi ostettu ja noudettu alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävästä etämyyntistä.

Laissa säädettäisiin lisäksi alkoholijuomien toimitusluvan edellytyksistä ja lupaehdoista. Alkoholijuomien luovuttaminen olisi sallittua vain kello 9 ja 21 välillä. Alkoholiyhtiöstä hankitun alkoholijuoman luovuttaminen olisi kuitenkin sallittu vain alkoholiyhtiön vähittäismyyntiaikojen mukaisesti. Alkoholilaissa säädetyt vähittäismyynti- ja anniskelukielot ulotettaisiin koskemaan myös alkoholijuomien toimitusta sekä muussa elinkeinotoiminnassa tapahtuvaa alkoholijuomien luovutusta. Vastaavasti kuin vähittäismyyntissä ja anniskelussa, myöskään toimituksessa alkoholijuomaa ei saisi luovuttaa alle 18-vuotiaalle, henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi eikä silloin, jos on perusteltu syy olettaa alkoholijuoman luvatonta luovuttamista tai välittämistä.

Lisäksi alkoholilakiin lisättäisiin erikseen sääntelyä alkoholijuomien toimituskielloista. Alkoholijuomia ei saisi toimittaa terveydenhuollon palveluyksikköön, päihdehuollon yksiköihin, lastensuojelulain (417/2007) 57 §:ssä tarkoitettujen lastensuojelulaitosten asuinyksiköihin, varhaiskasvatuksen järjestämispaikkaan, esi- tai perusopetuksen järjestämispaikkaan eikä yleiselle leikkikentälle. Alkoholijuomaa ei myöskään saa toimittaa alkoholilain 85 §:ssä tarkoitettuun paikkaan, jossa on voimassa alkoholijuomien nauttimiskiello eikä tilaan tai paikkaan, joka on hyväksytty anniskelualueeksi.

Alkoholijuomien toimitusluvan haltijan olisi huolehdittava sen lukuun toimivien alkoholijuomien toimittajien riittävästä osaamisesta. Toimitusluvan haltijan tulisi huolehtia siitä, että sen lukuun toimivilla alkoholijuomien toimittajilla olisi suoritettuna alkoholilain toimitusta koskevan sääntelyn ja toimitusta koskevien toimintaohjeiden tuntemista osoittava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston hyväksymän mallin mukainen todistus (*toimituspassi*). Samalla lakiin otettaisiin jo vakiintuneessa käytössä oleva termi anniskelupassi, johon viitataan voimassa olevassa laissa alkoholilain tuntemista osoittavana todistuksena.

Alkoholilain säännöksiä vähittäismyyntin ja anniskelun henkilökunnan paikalla olosta tarkennettaisiin. Jatkossa vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa tulisi olla paikalla luvanhaltijan määräämä luvanhaltijan edustaja, kun paikassa saisi myydä tai nauttia yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia ja paikka olisi avoinna asiakkaille. Muutos mahdollistaisi sen, että vähittäismyynti- tai anniskelulupa voitaisiin myöntää sille ajalle, jolla vähittäismyyntipaikassa tosiasiallisesti myytäisiin alkoholia tai anniskelupaikassa tosiasiallisesti anniskeltaisiin tai nautittaisiin alkoholijuomia. Henkilökunnan tulisi näin ollen olla paikalla vain silloin, kun paikassa myytäisiin, anniskeltaisiin tai nautittaisiin alkoholijuomia.

Seuraamusmaksu laajennettaisiin koskemaan myös tilanteita, joissa luvanhaltija rikkoisi alkoholijuoman toimitukseen liittyviä velvollisuuksia tai etämyyjä rikkoisi velvollisuuttaan merkitä toimitukseen sen sisältävän alkoholijuomaa.

Alkoholilaissa rangaistavaksi säädettyjen alkoholirikkomusten alaa laajennettaisiin koskemaan myös alkoholijuomien toimittamisen yhteydessä tapahtuvaa alkoholijuomien luovutusta, mikäli tilanteessa rikottaisiin laissa säädettyä toimituskieltoa kyseisestä pykälästä tarkemmin ilmenevällä tavalla. Alkoholijuomien toimittaja syyllistyisi alkoholirikkomukseen, mikäli hän luovuttaisi tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta alkoholijuomia esimerkiksi alaikäiselle tai vahvasti päihtyneelle henkilölle. Alkoholirikkomusten piiriin kuuluisi jatkossa myös muussa elinkeinotoiminnassa kuin vähittäismyynnissä, toimituksessa tai anniskelussa tapahtuva 37 §:n 1–2 momentin mukaisten luovutuskieltojen rikkominen.

Voimassa olevaa sääntelyä täsmennettäisiin siten, että alkoholilain luvanvaraisuus koskisi vain yli 2,8 prosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia. Lakiin lisättäisiin selvyys vuoksi uusi pykälä koskien luvan lopettamista.

Alkoholijuomien markkinointia koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että jatkossa väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinointi olisi sallittua. Näin ollen esitys mahdollistaa Suomen sijoittautuneille toimijoille myös toisiin Euroopan talousalueen maihin kohdistuvan väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinoinnin.

Lakiin tehtäisiin lisäksi eräitä muita vähäisiä tai teknisluonteisia muutoksia esimerkiksi tiedonsaantiin liittyen.”

Hallituksen esitystä arvioidaan jäljempänä EU:n kilpailu- ja sisämarkkinaoikeuden näkökulmasta. Kansallisten viranomaisten ja tuomioistuinten on otettava mainitut, suoraan sovellettavat ja sekä kansalaisille että yrityksille subjektiivisia oikeuksia luovat normit huomioon.

2. Kilpailu- ja sisämarkkinaoikeudellinen arvio

2.1 Tarkastelun lähtökohtia

EU-oikeudessa syrjivät ja/tai markkinoille pääsyä rajoittavat kansallisen lain säännökset voivat olla muun muassa tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevan SEUT 34–36 artiklan, työvoiman vapaata liikkuvuutta koskevan SEUT 45 artiklan, sijoittautumisoikeutta (liikkeenperustamisoikeutta) koskevan SEUT 49 artiklan, palvelujen tarjoamisen vapautta koskevan SEUT 56 artiklan, SEUT 110 artiklan verosyrjintäkiellon, SEUT 106(2) artiklan tai valtiontukia koskevien säännösten (SEUT 107–109 art.) vastaisia. Edellä mainitut artiklat palvelevat sekä *kilpailun toimivuutta*, kun perusteettomiin ja vahingollisiin alalle tulon esteisiin puututaan, että *integraatiotavoitetta* eli yhteismarkkinoiden

tiivistämistä.¹ Ero on siinä, että SEUT 101 ja 102 artiklassa tarkoitetun rajoituksen aiheuttaa elinkeinonharjoittaja, kun taas SEUT 34, 45, 49, 56, 106, 107 ja 110 artikloilla puututaan julkisen vallan aikaansaamiin kilpailunrajoituksiin.

EU-tuomioistuin totesi tavaroiden vapaan liikkuvuuden osalta nk. Dassonville-tuomiossaan, että määrällisiä rajoituksia vaikutukseltaan vastaavina toimenpiteinä pidetään kaikkia kauppaa koskevia jäsenvaltioiden säännöksiä, jotka voivat rajoittaa yhteisön sisäistä kauppaa suoraan tai välillisesti, tosiasiallisesti tai mahdollisesti.² Yhtä tunnetussa Cassis de Dijon -tuomiossa³ vahvistettiin periaate, jonka mukaan toisessa jäsenvaltiossa laillisesti kyseisen maan säännösten mukaisesti perinteisillä valmistusmenetelmillä valmistettu ja kaupan pidetty tuote on päästettävä toisen jäsenvaltion markkinoille. Vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta sovelletaan lähtökohtaisesti silloin, kun lainsäädäntöä ei ole yhdenmukaistettu. Näin ollen jäsenvaltioiden on myös EU:n yhdenmukaistamistoimenpiteiden puuttuessa hyväksyttävä toisessa jäsenvaltiossa laillisesti valmistettujen ja kaupan pidettyjen tuotteiden liikkuminen ja kaupan pitäminen markkinoillaan.

Toisaalta SEUT 34 artiklan soveltamisalaa rajoittaa nk. Keck-tuomio⁴, jonka mukaan tietyt myyntijärjestelyt eivät kuulu artiklan soveltamisalaan, jos ne ovat syrjimättömiä - eli niitä sovelletaan kaikkiin jäsenvaltion alueella toimiviin toimijoihin ja niillä on oikeudellisesti ja tosiasiallisesti sama vaikutus sekä kotimaisten tuotteiden että muista jäsenvaltioista maahantuotujen tuotteiden kaupan pitämiseen. SEUT 36 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat asettaa määrällisiä rajoituksia vastaavia rajoituksia muista kuin taloudellisista syistä, kuten julkiseen moraaliin, yleiseen järjestykseen tai turvallisuuteen liittyvistä syistä. Näitä poikkeuksia olisi tulkittava suppeasti, eivätkä ne saa johtaa mielivaltaiseen syrjintään tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peiteltyyn rajoittamiseen. Poikkeusten on palveltava suoraan yleistä etua ja oltava oikeassa suhteessa tavoiteltuun suojelun tasoon.

EU-oikeuden etusijasta seuraa, että ristiriitatilanteessa EU-oikeuden vastainen kansallinen säännös on jätettävä tuomioistuimessa soveltamatta. Toisaalta Suomella on EU:n jäsenvaltiona velvollisuus olla ottamatta käyttöön mitään sellaista kansallista lainsäädäntöä, joka olisi EU-oikeuden vastaista.

¹ Ks. kirjallisuuden osalta esim. Kuoppamäki, Petri: Uusi kilpailuoikeus (2018) s. 1; Yritysoikeus, Seppo Villa, Taina Pihlajarinne, Juha Raitio, Klaus Viitanen, Manne Airaksinen, Johan Bärlund, Jyrki Jauhiainen, Timo Kaisanlahti, Märten Knuts, Petri Kuoppamäki, Seppo Kymäläinen, Jukka Mähönen, 2024, s. 1191; Barnard, Catherine: The Substantive Law of the EU. The Four Freedoms (2019) s. 285; Raitio, Juha, Tuominen Toni: Euroopan Unionin oikeus (2020), s. 53.

² Asia 8/74, Dassonville, tuomio 11. heinäkuuta 1974. Ks. myös esim. asia C-320/03, tuomio 15. marraskuuta 2005, 63–67 kohta.

³ ECLI:EU:C:1974:82.

⁴ ECLI:EU:C:1993:905.

EU-tuomioistuimen oikeuskäytännöstä voidaan johtaa perusteet ja edellytykset, joiden nojalla tietyn hyödykkeen, esimerkiksi alkoholin myyntiä voidaan rajoittaa säätämällä se kokonaan tai tietyin osin monopolitoiminnaksi siltä osin kuin kansallisessa lainsäädännössä kulloinkin näin säädetään. Mikä tahansa monopoli ei kuitenkaan ole sallittu, vaan rajoitusten tulee täyttää kumulatiivisesti neljä edellytystä:

1. ne johtuvat yleiseen etuun liittyvistä syistä;
2. niiden on oltava omiaan takaamaan niillä tavoiteltavan päämäärän toteuttaminen;
3. ne eivät saa puuttua tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevaan perusvapauteen tai muihin oikeuksiin enempää kuin on tarpeen tämän päämäärän saavuttamiseksi; ja
4. niitä on sovellettava ilman syrjintää.

2.2 Hallituksen esityksen arviointia kilpailu- ja sisämarkkinaoikeuden näkökulmasta

EU:n kilpailu- ja sisämarkkinaoikeuden näkökulmasta tässä asiassa kyse on ennen muuta tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevien SEUT 34 ja 36 artiklan soveltamisesta. Pohdittaessa valtion sääntelytoimenpiteen osalta sitä, onko olemassa yleiseen etuun perustuvia pakottavia syitä tavaroiden vapaan liikkuvuuden rajoitusperusteina, on erityisesti kiinnitettävä huomiota kansallisen toimenpiteen *syrjimättömyyteen, välttämättömyyteen, soveltuvuuteen ja oikeasuhteisuuteen*.

Alkoholia koskevien yksinoikeuksien ja myyntirajoitusten osalta kyse on erityisesti terveyteen, mutta myös yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvistä perusteista. EU-jäsenvaltiot voivat pyrkiä alkoholin terveydellisten ja muiden yhteiskunnallisten haittojen torjumiseen rajoittamalla alkoholin saatavuutta ja myöntämällä yksinoikeuksia. Rajoitusten on kuitenkin oltava syrjimättömiä ja oikeasuhteisia. saa rajoittavuudeltaan ylittää sitä, mikä on välttämätöntä. Asetettuihin tavoitteisiin tulisi pyrkiä johdonmukaisella ja järjestelmällisellä tavalla.

On sinänsä selvää, että jäsenvaltiot voivat pyrkiä alkoholin terveydellisten ja muiden yhteiskunnallisten haittojen torjumiseen rajoittamalla alkoholin saatavuutta ja myöntämällä yksinoikeuksia. Rajoitusten on kuitenkin oltava syrjimättömiä ja oikeasuhteisia. Niiden on myös oltava omiaan takaamaan tavoitellun päämäärän saavuttaminen, eivätkä ne saa rajoittavuudeltaan ylittää sitä, mikä on välttämätöntä. Asetettuihin tavoitteisiin tulisi pyrkiä johdonmukaisella ja järjestelmällisellä tavalla.

Olen kirjoittanut Sosiaali- ja terveysministeriölle etämyyntiä koskevan seikkaperäisen asiantuntijalausunnan, johon hallituksen esityksessä viitataan.⁵

Hallituksen esitys on sisämarkkinaoikeudellisesti tarpeellinen, sillä siinä selkiytetään ja säännellään pitkään epäselvänä ollut oikeustila. Jäljempänä keskitytään hallituksen esityksen etämyyntiä koskevaan sääntelyyn. Etämyynnin osalta voidaan tehdä seuraavat oikeudelliset huomiot:

Ensinnäkin, kuten hallituksen esityksen perusteluista ilmenee, kilpailu- ja sisämarkkinaoikeudellisesti Suomi ei voi kieltää etämyyntiä rikkomatta SEUT 34 ja 36 artiklaa vastaan. Kyse olisi selkeästi SEUT 34 artiklassa kielletystä tavaroiden vapaan liikkuvuuden rajoituksesta, jota ei voitaisi perustella 36 artiklalla. Tämä ilmenee myös hallituksen esityksessä kuvatuista Euroopan komission virallisista kannanotoista.

Toiseksi, etämyynti on nykyisin Suomessa sinänsä oikeudellisesti sallittua. Alkoholilaissa ei ole etämyynnin kieltävää säännöstä. Mikä ei ole lailla kiellettyä, on sallittua. Näin ollen etämyynti on sallittua. Totesin itse tämän vuonna 2024 STM:lle kirjoittamassani asiantuntijalausunnossa. Korkein oikeus päätyi samaan johtopäätökseen 2.9.2025 antamassaan seikkaperäisessä ennakkoratkaisussa 2025:71, jossa se katsoi, että ulkomainen myyjä ei ollut alkoholilain vastaisesti tuonut maahan alkoholijuomia eikä myynyt niitä Suomessa. Kyse oli tilanteesta, jossa asiakas oli valtuuttanut myyjän ehdottaman, myyjästä riippumattoman huolintayhtiön avustamaan kuljetussopimuksen tekemisessä erillisen kuljetusliikkeen kanssa, joka oli toimittanut alkoholijuomat asiakkaalle Suomeen.⁶ Pari vuotta tätä aiemmin Ruotsin korkein oikeus antoi vastaavanlaisen ratkaisun ns. *Winefinder*-tapauksessa.⁷ Nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä kyse on siten etämyynnin sallittavuuden osalta selventävästä lainsäädännöstä, jolla asiaa tarkemmin normeerataan.

Kolmanneksi, Suomen nykyinen alkoholilainsäädäntö on etämyynnin osalta ristiriidassa Euroopan unionin tuonnin määrällisiä rajoituksia koskevan normiston kanssa. Vaikka Suomen järjestelmä ei normitasolla kiellä etämyyntiä, nykyinen hyvin epäselvä järjestelmä muodostaa hallinnollisen esteen

⁵ HE 131/25 s. 6, 68, 69.

⁶ Ks. myös HE 131/25 s. 33.

⁷ Tuomio koskee muuhun EU/ETA-maahan kuin Ruotsiin sijoittautuneen myyjän oikeutta markkinoida alkoholijuomia kuluttajille Ruotsissa. Kaupan jälkeen myyjä järjestää juomien kuljetuksen itsenäisen kuljetusliikkeen kautta asiakkaalle Ruotsiin. Ruotsin korkein oikeus vahvisti tuomiossaan, että menettely, jossa toisesta EU/ETA-valtiosta oleva alkoholijuomien myyjä järjestää juomien kuljetuksen itsenäisen kuljetusliikkeen kautta asiakkaalle Ruotsiin, on Ruotsin alkoholilain mukaan laillista. HÖGSTA DOMSTOLENS DOM Mål, meddelad i Stockholm den 7 juli 2023 T 4709-22. <https://www.domstol.se/globalassets/filer/domstol/hogstadomstolen/avgoranden/2023/t-4709-22.pdf>

tavaroiden vapaalle liikkuvuudelle. Kyse on tällä perusteella SEUT 34 tarkoitetusta tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevasta rajoituksesta.

Neljänneksi, asianosaisten on voitava tietää selkeiden lain säännösten perusteella, mikä on etämyynnin ja etäoston osalta sallittua ja mikä kiellettyä. Tähän ongelmaan ovat kiinnittäneet huomiota myös lainvalvontaviranomaiset.⁸ Sääntelyn selkeys on erityisen tärkeää alkoholin myyntiä koskevien säädösten kaltaisen normiston osalta, koska säädösten rikkomiseen liittyy rikosoikeudellisen seuraamus.

Jäljelle jää vaihtoehto, jossa etämyyntiä avataan hallitusti ja riittävin terveyden ja järjestyksen suoje luun liittyvin järjestelyin. Usein paras tapa torjua harmaata taloutta on luoda tilalle kuluttajien kan nalta hyvin toimiva järjestelmä, joka korvaa harmaan talouden.

Esityksen kilpailu- ja yhteismarkkinaoikeudellisesti ongelmallisin kohta liittyy siihen, että muista EU-maista olevat yritykset saavat myydä myös vahvoja alkoholijuomia etämyyntinä Suomeen, mutta Suomesta käsin toimiville yrityksille sallitaan toimitusmyynti ainoastaan 5,5 % tai 8 %:n alkoholipi toisuuteen asti. Alkoholijuoman toimittaja saisi vastaanottaa sekä luovuttaa kotimaan vähittäismyynti- nistä hankitun alkoholijuoman ostajalle tai muulle vastaanottajalle vain, jos kyse on käymisteitse val- mistetusta, enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävästä alkoholijuomasta tai muulla tavoin valmistetusta, enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävästä alkoholijuomasta. Enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien käymisteitse valmistettujen alkoho- lijuomien ja enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien muulla tavoin valmis- tettujen alkoholijuomien toimitus toimitusluvalla olisi sallittua vain, jos alkoholijuoma olisi ostettu ja noudettu alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävästä etämyynnistä. Sen sijaan muista EU-maista etämyynnin kautta ostettujen juomien osalta vastaavaa rajoitusta ei säädettäisi. Enemmän kuin 8,0 tilavuuspro- senttia etyylialkoholia sisältävien käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien ja enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien muulla tavoin valmistettujen alkoholijuomien toimitus toimitusluvalla olisi sallittua vain, jos alkoholijuoma olisi ostettu ja noudettu alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävästä etämyynnistä. Tämän voitaisiin katsoa täyttävän käänteisen diskriminaation tunnusmer- kistön.

Katson kuitenkin, että kyseinen sääntelyratkaisu on nyt käsillä olevassa tilanteessa kilpailu- ja sisä- markkinaoikeudellisesti hyväksyttävä, sillä se perustuu Suomen rajojen sisällä Alko Oy:llä olevaan

⁸ Ks. esim. Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu EOAK/911/2023.

monopoliin. Kun Alkon ulkopuolella saadaan Suomessa myydä alkoholituotteita vain 8 %:n rajaan asti, toimitusmyynnin salliminen tätä korkeampien alkoholiprosenttien osalta murtaisi käytännössä Alkon monopolin. On myös maansisäisesti perusteltua, että samoja 5,5 ja 8 %:n rajoja noudatetaan vähittäismyynnissä sekä marketeista tapahtuvan myynnin että kotimaisen toimitusmyynnin osalta. Sen sijaan Alkon monopoli ei riitä perusteeksi etämyynnin rajoittamiselle vastaavin tavoin muista EU-maista.

Muista EU-maista tapahtuva etämyynti on määrällisesti ja prosentuaalisesti aika pientä, joten se ei horjuta Alkon monopolia. Kotimaisen toimitusmyynnin vaikutukset olisivat paljon suuremmat, kuten hallituksen esityksessäkin todetaan. Kyse on kompromissista, jossa sallitaan etämyynti muista EU-maista, siten kuin se on de facto välttämätöntä edellä käsitellyistä oikeudellisista syistä.

Asiaan liittyy myös tarve humalahakuisen juomisen torjumiseen. Toimitusmyyntiin kotimaasta liittyy se riski, että esimerkiksi tuntia aiemmin tilattua ruoka- ja alkoholitilausta perille tuova lähetti joutuu tekemisiin vahvasti päihtyneiden henkilöiden kanssa, joille alkoholia ei saa luovuttaa. Tämäkin on peruste käyttää toimitusmyynnissä alempia prosenteja. Tavallaan toimitusmyynti rinnastuu vähittäismyyntiin Suomessa. Tilaus lähikaupasta ja siellä käyminen ovat useimmiten kuluttajalle realistisia vaihtoehtoja. Humalahakuiseen juomiseen liittyvä ongelma ei liity samassa määrin etämyyntiin, jossa alkoholi tilataan toisesta maasta ja jossa lähetystä joutuu odottamaan pidempään, yleensä päiviä tai jopa viikkoja.

Hallituksen esityksessä ehdotettu markkinointia koskevien rajoitusten lieventäminen on etämyynnistä riippumaton kysymys. Suomeen tuodaan ulkomailta muitakin tuotteita, joita ei saa mainostaa, esimerkiksi tupakkaa ja lääkkeitä. Näin ollen etämyyntiä koskevien säännösten lisäämisestä lakiin ei oikeudellisesti seuraa, että alkoholin markkinointia koskevia säännöksiä tulisi tästä syystä lieventää. Hallituksen esityksessä voisi käsitellä laajemmin markkinointiin esitettyjen lievennysten perusteita ja kansanterveydellisiä vaikutuksia. Asialla on sikäli liityntäkohta myös alkoholimonopolin oikeutusta koskevaan tarkasteluun, että monopolin oikeutukseen liittyy kokonaisvaltainen tarkastelu sen suhteen, missä määrin olemassa olevan järjestelmän tarkoituksena ja vaikutuksena on alkoholihaittojen torjuminen.

Espoossa 14. päivänä lokakuuta 2025

Petri Kuoppamäki

Yritysjuridiikan professori, OTT

kauppaoikeuden ja oikeustaloustieteen dosentti